

УДК 330.1 (477)

КРИЛЕНКО ВОЛОДИМИР,*кандидат економічних наук, доцент**Черкаського державного технологічного університету*

ФОРМУВАННЯ ДОКТРИНИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті з'ясовано основні проблеми економічної безпеки України. Проаналізовано основні наукові праці вітчизняних учених із цієї проблематики. Показано вплив тіньового сектора економіки на економічну безпеку, наведено визначення терміна "доктрина".

Описані американська, японська, китайська моделі економічної безпеки. Подано характеристики таких концепцій економічної безпеки, як камералістська, кейнсіанська, інституціональна. Наведено основні положення нової парадигми економічної теорії, яку сформулював у 30-х рр. ХХ ст. Дж. М. Кейнс. Подана наукова позиція перуанського економіста Е. де Сото, який обґрунтував, що загрозами національній безпеці є адміністративні бар'єри. З використанням методологічних підходів відомих теоретичних конструкцій обґрунтовано складові формування та реалізації доктрини економічної безпеки України, а також дана характеристика діяльності служби економічної безпеки країни.

Ключові слова: доктрина, економічна безпека, теоретичні конструкції, служба економічної безпеки, екосистейт.

Постановка проблеми. Суспільний розвиток України в сучасних умовах глобалізованого світу неможливий без формування цілісної системи економічної безпеки. Економіка України суттєво інтегрована у світовий економічний простір. Так, згідно з даними Державної служби статистики України за 2011 р., експорт товарів і послуг склав 82,2 млрд дол. США, а імпорт - 88,8 млрд дол. США [1, с. 26].

Беручи до уваги ці показники, ми розуміємо, що як зовнішні, так і внутрішні загрози можуть становити значну небезпеку для підтримки позитивної динаміки економічного розвитку. Також потрібно враховувати, що наслідки світової фінансової кризи 2008-2009 рр. світовим співтовариством ще не подолані й нині спостерігається помітне зниження темпів зростання валового національного продукту майже в усіх економічно стійких країнах.

Ці процеси також торкаються економіки України, і протягом 2012-2013 рр. також спостерігається зменшення позитивної динаміки ВВП.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для України проблема формування доктрини економічної безпеки України постала ще протягом перших років незалежності, коли було необхідно впровадити нові методи господарювання та державного управління економікою. Нині вона набула нових специфічних ознак, серед яких: співіснування з іншими державами на умовах Всесвітньої організації торгівлі (ВТО), складні стосунки з нашим географічним сусідом - Росією, намагання налагодити економічну співпрацю з країнами-членами Європейсько-го Союзу.

Саме тому вирішенню цієї проблеми вітчизняні вчені присвятили фундаментальні праці. Основи економічної безпеки України було розроблено науковцями Інституту світової економіки й міжнародних відносин НАН України у співпраці з іншими вченими про-

відних наукових закладів України в монографії "Глобалізація і безпека розвитку" [2].

У подальшому проблеми економічної безпеки досліджувались у різних напрямках економічної діяльності та на відповідних рівнях.

Як зазначає В. Нижник, у період 1997-2002 рр. в Україні розвивався новий напрям науки з економічної безпеки виробничих систем - екосистейт.

Було видано 2 підручники, понад 300 статей та 3 монографії. Першими вченими в цій галузі були І. Бінько, О. Власюк, Я. Жаліло, М. Єрмошенко, Є. Марчук [3]. У колективній монографії "Україна у системі міжнародної безпеки", підготовленій колективом учених Національного інституту проблем міжнародної безпеки, проведений ґрунтовний аналіз світових тенденцій економічного розвитку. На загальному тлі загострення нових викликів та посилення загроз глобалізації з'ясовуються процеси формування нової парадигми глобальної та регіональної безпеки, у тому числі економічної [4].

Тіньовий аспект в економічній безпеці України розглядається у монографії В. Предборського "Економічна безпека держави", де досліджено сучасний стан економічної безпеки, обґрунтовано способи і засоби її забезпечення [5]. Окремі питання забезпечення економічної безпеки висвітлюються в статтях, які публікують О. Амоша, О. Барановський, І. Бінько, В. Мунтіян та інші науковці, проте актуальність цієї проблеми є перманентною.

Метою статті є обґрунтування парадигми економічної безпеки держави з урахуванням сучасного етапу суспільного розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Україна як держава, яка розташована в центрі Європи, має площу понад 600 тис. кв. км, межує із сімома державами, зазнає апріорі відчутних впливів зовнішнього середовища, які в умовах глобалізаційних інституційних

економічних контактів не завжди є позитивними. Саме тому формування запобіжних дій є важливим державним завданням.

Серед сукупності цих проблем більш детально з'ясуємо основні положення доктрини економічної безпеки України.

Згідно з Сучасним тлумачним словником української мови, доктрина [лат. doctrinal] - наукова або філософська теорія, політична система, керівний теоретичний або політичний принцип [6, с. 258].

Потреба в забезпеченні економічної безпеки держави виникла з утворенням державних формувань. Так, ще Платон у його праці "Держава" обґрунтовував, що ідеальною є та держава, яка може забезпечити достаток, а не надлишок, тому що надлишкові потреби зумовлюють війни й перетворюють "здорову державу" на "державу, що лихоманить" [7, с. 372]. Свою позицію Платон пояснював так: прагнення правителів держави до надлишкового споживання та володіння дорогими речами призводить до необхідності завоювання нових територій та народів шляхом військових дій. Незважаючи на те,

що проблеми економічної безпеки країни виникли досить давно, науково обґрунтовані теоретичні конструкції почали з'являтися лише в XIX ст., коли обсяги промислового виробництва та обсяги зовнішньої торгівлі значно зросли.

В. Єдинак виділяє в сучасних реаліях такі моделі економічної безпеки:

- американська - орієнтована на поєднання зовнішньої та внутрішньої безпеки, яку використовує більшість держав як зразок;
- японська - з акцентом на внутрішню соціальну безпеку;
- китайська, яка є найконцентрованішим виразом систем безпеки держав, що здійснюють будівництво соціалістичного суспільства й водночас перебувають свою економіку в напрямку ринкової;
- системи, властиві державам, які нещодавно здобули незалежність, а також здійснюють глибоку переорієнтацію свого розвитку [8].

Російський учений Ю. Латов узагальнив основні парадигми економічної безпеки держави [9, с. 16-20].

Таблиця 1. - Парадигми економічної безпеки

Характеристики парадигм	Камералістська концепція	Кейнсіанська концепція	Інституціональна концепція
Час виникнення, засновник концепції	1840-і рр., Фрідріх Ліст	1930-ті рр., Джон М. Кейнс	1980-ті рр., Ернандо де Сото
Розуміння головної загрози національної економічної безпеки	Конкуренція або інші дії іноземних країн	«Провали» ринку – нестабільність економічного зростання, безробіття, інфляція	«Провали» держави – адміністративні бар'єри, рентпошуковість
Мета боротьби за національну економічну безпеку	Економічна незалежність	Економічна та соціальна стабільність	«Правління права», захист прав власності
Методи боротьби за національну економічну безпеку	Протекціоністська торговельна політика	Державне регулювання виробництва, зайнятості та грошового обігу	Зниження реєстраційних процедур і платежів, боротьба з бюрократизмом і корупцією

Подамо їх коротку характеристику:

Камералістська концепція національної економічної безпеки.

Засновником теоретичного аналізу національної економічної безпеки слід вважати німецького економіста XIX в. Фрідріха Ліста, одного з перших критиків класичної політекономії.

Згідно з класичною ліберальною парадигмою, кожна людина має власні інтереси й сама здатна відстоювати їх. Суспільство при такому підході розглядається як сукупність індивідів, а "громадські інтереси" - як похідні від особистих, їх механічна сума. Кращим ліберали-політекономі вважали те суспільство, яке найбільшою мірою дозволяє індивідам вільно реалізувати їхні приватні інтереси. Уряд, на думку класичних лібералів, створюється вільними людьми для захисту встановлених конституцією прав, саме цією функцією держава й повинна обмежуватися.

Кейнсіанська концепція національної економічної безпеки.

Якщо до XX ст. захист національної економічної безпеки був актуальним в основному для периферійних країн, то в I половині XX ст. об'єктивно існування небезпечних загроз національній економіці усвідомили й нації розвинених країн, при цьому істотно змінилося розуміння джерел цих загроз і шляхів боротьби з ними.

Периферійні країни (до них належала і Німеччи-

на I половині XIX ст.) бачили найнебезпечніші загрози своїй національній економічній безпеці ззовні, у конкуренції більш економічно сильних країн. Коли ж під час Великої депресії США та інші високорозвинені країни опинилися на порозі економічної катастрофи, шукати в цьому підступі зовнішніх конкурентів було свідомо неможливо. Тому тепер під захистом національної економічної безпеки стали розуміти протидію руйнівним для економіки впливам не тільки ззовні, але й зсередини.

Нову парадигму економічної теорії, а також новий підхід до розуміння національної економічної безпеки сформулював у 1930-х рр. англійський економіст Джон Мейнард Кейнс. Тепер головними загрозами для національної економіки стали вважати не конкуренцію іноземних товарів, а безробіття й економічну депресію. Щоб подолати ці загрози, уряду рекомендувалося здійснювати активне регулювання господарської діяльності шляхом не тільки роздавання держзамовлень і субсидій, але й прямого адміністративного контролю за конкуренцією.

Інституційна концепція національної економічної безпеки.

Наприкінці XX ст. неокласична економічна теорія увійшла в смугу кризи.

Сучасні економісти все більше сумніваються в коректності базової для неокласиків моделі "людини економічної", а уряди різних країн - в ефективності пропонованих ними заходів, спрямованих в

основному на зміцнення приватної власності й боротьбу з інфляцією. На роль пріоритетної економічної теорії все більше претендує інституціоналізм - економічна парадигма, що акцентує увагу на економічних "правилах гри" (інститутах).

У розумінні проблем національної економічної безпеки найважливіша концепція запропонована інституціоналістами і пов'язана з ім'ям перуанського економіста Ернандо де Сото, фахівця з тіньової економіки.

До публікації в 1989 р. знаменитої монографії Е. де Сото "Інший шлях" вважалось, що легальний сектор є носієм сучасної економічної культури, тоді як тіньовий сектор - гальмо господарського розвитку. Перуанський економіст довів, що легальна економіка багатьох країн облуптана меркантилістськими вузлами, а саме тіньовики встановлюють демократичний економічний порядок, організовуючи своє приватне господарство на принципах вільної конкуренції.

Таким чином, згідно з інституційною версією Е. де Сото, головними загрозами національної економічної безпеки є адміністративні бар'єри: "погані" закони і / або погане виконання "хороших" законів. Основними заходами стримування цих загроз, повинно бути прийняття нових законів, зміст яких відповідав би нормам економічної демократії, і водночас

здійснення контролю за належним виконанням цих законів.

Три основні парадигми національної економічної безпеки - камералістська, кейнсіанська та інституціональна - взаємодоповнюють одна одну. Реальні або потенційні загрози національній економіці кожної країни можуть створюватися й зарубіжними конкурентами (на що звертав увагу Ф. Ліст), і "падінням ринку" (про що писав Дж. М. Кейнс), і "падінням держави" (як вважає Е. де Сото). Завдання національної політики полягає в тому, щоб відобразити об'єктивно найбільш небезпечні загрози, унеможливити розпорошення обмежених ресурсів і протидіяти абсолютно всім загрозам.

Питання про вибір пріоритетів у захисті національної економічної безпеки визначається насамперед тим, до якої групи належить конкретна країна. Для більш розвинених країн (країн ядра постіндустріальної світової економіки) найбільш актуальний підхід Д. М. Кейнса, для менш розвинених (країн периферії та напівпериферії) - підхід Е. де Сото. Що стосується підходу Ф. Ліста, то в економіці, що глобалізується, він має значення для всіх країн, але швидше другорядне, ніж основне [9, с. 17-19].

Беручи до уваги наявні методологічні підходи, можна так сформулювати основні складові доктрини економічної безпеки (рис. 1).

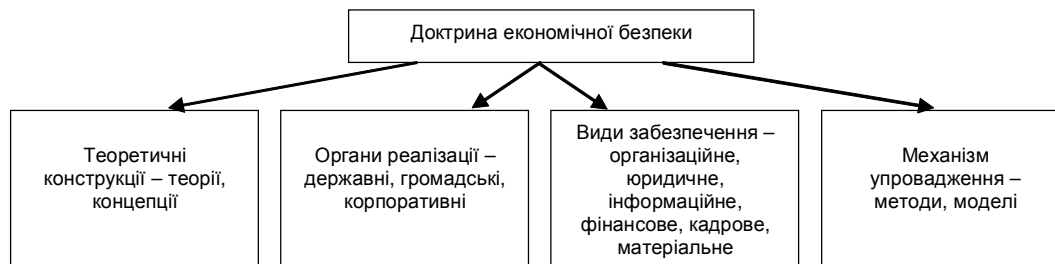

Рис. 1. Складові частини формування та реалізації доктрини економічної безпеки країни.

З'ясуємо специфіку прояву окремих складових економічної безпеки. Щодо теоретичних конструкцій, то в економічній літературі, яка вийшла друком як в Україні, так і за кордоном, обґрунтовуються відповідні погляди вчених. Проте, як зазначає Ю. Латов, на жаль, у літературі з економічної безпеки цей аспект (залежність офіційної доктрини від певної економічної парадигми), як правило, не враховується. У результаті стає не зовсім зрозумілим, під впливом яких причин формується й змінюється розуміння національної економічної безпеки. Мабуть, передбачається, що протиборотство із загрозами національній економіці виражається в прямій реакції на самі ці загрози. Насправді ж розуміння того, що вважати загрозою і як з нею боротися, зовсім не є самоочевидним. Між виникненням загрози й формуванням комплексу заходів щодо боротьби з нею завжди є проміжна ланка - економічна концепція, що осмислює цю загрозу [9, с. 16].

В Україні окремі складові доктрини економічної безпеки є в Конституції України, відповідних законах, Указах Президента України тощо, проте як цілісна теорія вона нині ще не сформована.

У будь-якій державі існують відповідні органи на конкретних ієрархічних рівнях, які повною мірою виконують функції забезпечення економічної безпеки.

В Україні також є спеціальна структура - Служба економічної безпеки (СЕБ), - заснована в 1999 році як розгалужена мережа відділів, департаментів, те-

риторіальних управлінь, відокремлених підрозділів та спеціалізованих служб, метою формування яких є створення ефективної, динамічної та гнучкої в управлінні, укомплектованої високопрофесійними фахівцями, забезпеченої сучасними матеріальними й технічними засобами спеціальної структури, спрямованої на виконання завдань, функцій і напрямів діяльності відповідно до сучасних потреб забезпечення національної безпеки у сфері економіки, захисту людини й громадянина, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх загроз у контексті реалізації державної політики національної безпеки та інтегрування в державні безпекові структури, створення яких забезпечить надання допомоги підрозділам правоохоронних і силових структур, органам місцевого самоврядування та державним установам.

Наказом Голови Служби економічної безпеки № 09/04-63/01 від 12.06.2010 р. створено спеціалізоване Головне територіальне управління "Департамент боротьби з корупцією в органах державної влади України", правосуб'єктність якого встановлено в межах Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції" від 07.04.2011 № 3206-VI.

Діяльність Головного територіального управління спрямована на:

а) захист та поновлення законних прав і свобод фізичних та юридичних осіб, які були порушені корупційними діями державних службовців,

представниками органів місцевого самоврядування й діями посадових осіб усіх рівнів;

б) надання допомоги органам і підрозділам правоохоронних та силових структур в антикорупційних заходах;

в) повідомлення про виявлені факти вчинення корупційних правопорушень спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції;

г) заходи щодо інформування населення з питань запобігання й протидії корупції;

д) здійснення контролю за виконанням законів у сфері запобігання й протидії корупції.

Співробітники Головного територіального управління відповідно до ст.5 Конституції України; ст.1, ст.7, ст.19 Закону України "Про звернення громадян" № 393/96-ВР; ст.4, ст.9 Закону України "Про основи національної безпеки України" № 964-IV; ст.3, ст.5, ст.18 Закону України "Про засади запобігання й протидії корупції" №3206-VI виконують повноваження відповідно до вимог чинного законодавства України щодо участі в антикорупційних заходах Національного антикорупційного комітету України та Глобального договору Організації Об'єднаних Націй громадян, громадських та неурядових організацій, включення цих організацій у державну систему запобігання корупції й усунення наслідків корупційних правопорушень.

У рамках загальнодержавної програми співробітники Головного територіального управління мають на меті зміну громадянської свідомості та втраченої активності громадян в антикорупційних заходах, яка сформувалася через зневіру й суспільну апатію більшості населення, та створення єдиної системи антикорупційного захисту [10].

Вагому роль у реалізації доктрини економічної безпеки відіграли відповідні види забезпечення.

Так, у Росії прийнята Державна стратегія економічної безпеки Російської Федерації, де поряд із цілями, об'єктами, заходами й механізмами вказані загрози економічній безпеці Російської Федерації, до яких віднесено:

1) збільшення майнової диференціації населення й підвищення рівня бідності;

2) деформованість структури російської економіки;

3) збільшення нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів;

4) криміналізація суспільства й громадської діяльності [11].

Державна стратегія Російської Федерації включає:

1. Характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці Російської Федерації як сукупності умов і чинників, що створюють небезпеку для життєво важливих економічних інтересів особистості, суспільства й держави; визначення та моніторинг факторів, що підривають стійкість соціально-економічної системи держави, на короткострокову та середньострокову (три-п'ять років) перспективу.

2. Визначення критеріїв і параметрів, що характеризують національні інтереси в галузі економіки та відповідають вимогам економічної безпеки Російської Федерації.

3. Формування економічної політики, інституційних перетворень і необхідних механізмів, що усувають або пом'якшують вплив факторів, які підривають стійкість національної економіки.

Реалізація Державної стратегії повинна здійснюватися через систему конкретних заходів, реалізо-

ваних на основі якісних індикаторів і кількісних показників - макроекономічних, демографічних, зовнішньоекономічних, екологічних, технологічних та інших [11].

В Україні основним юридичним актом, крім Конституції, що регулює питання економічної безпеки, є Закон України "Про основи національної безпеки України" [12].

Висновки

1. Україна з урахуванням її геополітичного становища є надзвичайно вразливою щодо негативних впливів зовнішнього середовища.

2. До цього часу в Україні не сформовано комплексної парадигми економічної безпеки, що негативно впливає на суспільну систему.

3. Доцільність формування та реалізації доктрини економічної безпеки України є очевидною. Запропоновані основи доктрини економічної безпеки України сприятимуть формуванню цілісного уявлення про складові цієї доктрини та реалізації відповідних захисних механізмів.

Беручи до уваги актуальність проблеми, бачимо доцільність продовження наукових пошуків у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України. - К. : ТОВ "Август Трейд", 2012. - 559 с.

2. Глобалізація і безпека розвитку : [монографія] / [О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; кер. авт. колективу і наук. редактор О. Г. Білорус]. - К. : КНЕУ, 2001. - 733 с.

3. Нижник В. М. Економічна безпека виробничих систем: методи та механізми забезпечення / В. М. Нижник [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://mev-hnu.at.ua/Load7_upravlinnja_.

4. Україна у системі міжнародної безпеки : [монографія] / [за заг. ред. О. С. Власюка]. - К. : НІП МБ, 2009. - 450 с.

5. Предборський В. А. Економічна безпека держави / В. А. Предборський. - К. : ТОВ "Кондор", 2010. - 398 с.

6. Сучасний тлумачний словник української мови : 100000 слів / [за заг. ред. В. В. Дубічинського]. - Харків : ВД "ШКОЛА", 2009. - 1008 с.

7. Платон. Сочинения в трех томах / Платон ; [общ. ред. А. Ф. Лосева, В. Ф. Асмуса]. - 1-е изд. (ред. В. Ф. Асмуса, вступ. статья В. Ф. Асмуса и А. Ф. Лосева ; Филеб, Государство, Тимей. Критий). - М. : Мысль, 1971. - Т. 3, ч. 1. - 654 с.

8. Єдинак В. Ю. Світовий досвід розв'язання проблеми забезпечення економічної безпеки [Електронний ресурс] / В. Ю. Єдинак. - Режим доступу : <http://firearticles.com/derzhavne-reguluvannya-economiky/55-svitoviy-dosvid-rozvyazannya-problemi-zabezpechennya-ekonomichnoyi-bezpeki-yedinak-v-yu.html>.

9. Латов Ю. В. Российская теневая экономика в контексте национальной экономической безопасности / Ю. В. Латов // Экономический вестник Ростовского государственного университета. - 2007. - Т. 5. - № 1. - С. 16-27.

10. Служба економічної безпеки [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://sebweb.at.ua/>.

11. Государственная стратегия экономической безопасности Российской Федерации (Основные положения) (одобрена Указом Президента РФ от 29 апреля 1996 г. № 608). [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.scrf.gov.ru/documents/23.html>.

12. Закон України "Про основи національної безпеки України" [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

Крыленко Владимир,

кандидат экономических наук, доцент

Черкасского государственного технологического университета

ФОРМИРОВАНИЕ ДОКТРИНЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

В статье определены основные проблемы экономической безопасности Украины. Проанализированы ключевые научные труды отечественных ученых по этой проблематике. Показано влияние теневого сектора экономики на экономическую безопасность, приведено определение термина "доктрина".

Описаны американская, японская, китайская модели экономической безопасности. Охарактеризованы камералистская, кейнсианская, институциональная концепции экономической безопасности. Приведены основные положения новой парадигмы экономической теории, которую сформулировал в 30-х гг. Дж. М. Кейнс. Изложена научная позиция перуанского экономиста Э. де Сото, который обосновал, что угрозами национальной безопасности являются административные барьеры. С использованием методологических подходов известных теоретических конструкций обоснованы составляющие формирования и реализации доктрины экономической безопасности Украины, а также дана характеристика службы экономической безопасности страны.

Ключевые слова: доктрина, экономическая безопасность, теоретические конструкции, служба экономической безопасности, экосистейт.

Krylenko Volodymyr

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Cherkasy State Technological University

FORMATION OF DOCTRINE OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

The article deals with the major problems of the economic security of Ukraine. The basic scientific works of local scientists on this issue are given. The influence of the shadow economy on the economic security is outlined, the definition of the term "doctrine" is given.

The essence of such models of economic security as American, Japanese, Chinese is studied in details. The characteristics of such concepts as Cameralistic, Keynesian, institutional economic security are tackled. The basic provisions of the new paradigm of economic theory, formulated in the 30-ies of XX century by John Maynard Keynes.

The present position of scientific Peruvian economist E. de Soto, who proved the administrative barriers to be the threats of the national security.

Using a methodological approach of known theoretical constructs the components of formation and implementation of the doctrine of the economic security.

The characteristic of the Economic Security Service of Ukraine is given. Characteristics of State Economic Security Strategy of the Russian Federation. The conclusions of this study are made.

Key words: doctrine, economic security, theoretical constructions, Economic Security Service.

REFERENCES

1. Statistical Yearbook of Ukraine for 2011 (2012), *State Statistics Service of Ukraine*, August Trade, Kyiv, 559 p.
2. Bilorus O. G., Lukianenko D. G. (2001), *Globalization and Security Development*, Monograph, Kyiv National Economic University, Kyiv, 733 p.
3. Nyzhnyk V. M. The Economic Security of Manufacturing Systems: methods and mechanisms, available at: http://mev-hnu.at.ua/Load7_upravlinnja_.
4. Vlasyuk O. S. (ed.) (2009), *Ukraine in the System of International Security*, Monograph, National Institute of International Security Problems, Kyiv, 450 p.
5. Predborsky V. A. (2010), *The Economic Security of the State*, Condor, Kyiv, 398 p.
6. Dubichynsky V. V. (ed.) (2009), *Modern Ukrainian Language Dictionary: 100 000 words*, ID «School», Kharkiv, 1008 p.
7. Platon (1971), *Essay in 3 volumes*, Mysl, Moscow, 654 p.
8. Yedynak V. I. International experience of solving problems of economic security, available at: <http://firearticles.com/derzhavne-reguluvannya-ekonomiky/55-svitovij-dosvid-rozvyazannya-problemi-zabezpechennya-ekonomichnoyi-bezpeki-yedynak-v-yu.html>.
9. Latov Y. V. (2007), The Russian Shadow Economy in the Context of the National Economic Security, *Economic bulletin of Rostov State University*, volume 5, Number 1, pp. 16-27.
10. Economic Security Service, available at: <http://sebweb.at.ua/>.
11. State Economic Security Strategy of the Russian Federation (Basic Provisions) (approved by Presidential Decree of 29 April 1996 № 608), available at: <http://www.scrf.gov.ru/documents/23.html>.
12. On National Security of Ukraine, *The Law of Ukraine*, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

© В. Криленко

Надійшла до редакції 20.05.2013

№ 3 (123) травень-червень 2013 р.